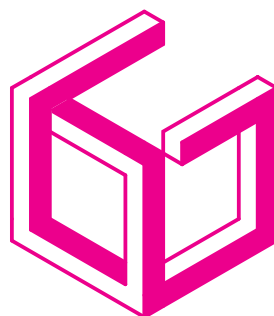

Универзитет Св. Кирил и Методиј
Архитектонски факултет Скопје
Шеесет години постоење
1949 - 2009

University Ss. Cyril and Methodius
Faculty of Architecture Skopje
60th anniversary celebration
1949 - 2009

РАЗГОВОРИ | conversations

Школите по архитектура во Европа се разликуваат меѓу себе по различни основи, во зависност од нивното историско, географско, културно и општествено минато. Токму оваа евидентна разноликост ја прави европската сцена на архитектонско образование исклучително жива и богата со стратегии за обезбедување на најсоодветните услови за образование на идните архитекти, во рамките на конкретните локални состојби.

Кои стратегии треба едно школо да ги примени за да ги одржи и подобри сопствените перформанси ако во последните две децении тоа искусило значајни промени во скоро секој сегмент кој го поддржува или влијае на неговото функционирање, па дури и на неговото постоење? Премногу е лесно да се ламентира над тешкотиите кои со себе ги донесе времето на транзицијата. Секој период е оптеретен со тешкотии, недостатоци и можности. Умењето да се управува со промената се огледува во способноста да се искористат можностите, да се намалат недостатоците, и да се надминат тешкотиите.

За една отворена школа не е премногу тешко да ја пронајде патеката по која таа треба да се развива за да одговори на идните барања на професијата и на општествените предизвици. Една многу воопштена листа би го вклучила јасното разбирање на минатото кое го наследуваме, знаењето за сегашноста која се обидуваме да ја протолкуваме и подобриме, и способноста да ја препознаеме и артикулираме иднината. Меѓутоа вистинското прашање е: кои се различните начини преку кои школата ќе ги обезбеди сите овие состојки на архитектонското образование, во услови на промена. Нашата школа за архитектура беше изложена на темелни промени, особено во измината деценија; таа престана да биде единствената школа за архитектура во земјата, нејзиниот правен статус се измени во рамките на реформата на Универзитетот, а финансиските услови постојано се менуваа (и како по правило не во корист на Факултетот), но и покрај тоа ние успеавме школата да биде уште поотворена и поповрзана со други академски средини од кога било порано. Ние веруваме дека само отворениот академски амбиент може да ги обезбеди вистинските услови за еден образовен процес кој поттикнува и поддржува, во кој сите студенти ќе имаат корист од соработката, натпреварувањето и споредбите кои таквата отвореност ги носи со себе.

Оние кои се подолго во образованието честопати го превидуваат фактот дека периодот на влошени општи услови на работење, што може да се набљудуваат како минлива фаза во развојот на школата, или како несреќен случај на траекторијата на школата, за студентите е всушност единствениот период кој го имаат на располагање за да стекнат знаења, и за да се уверат себеси дека професијата која ја одбрале ги заслужува напорите и посветеноста што тие ги вложуваат. Токму оваа состојба бара од секоја школа постојано и одново да открива начини за свои најдобри перформанси во дадените околности.

Еден дел од настаните што ја обележаа шеесеттата годишнина на нашата школа беше одраз токму на ваквото разбирање. Серијата предавања беа организирани со цел непосредно да ги изложи студентите на различните сегменти на архитектонската професија и нејзината денешна состојба. Се разбира има само пристрасни одбирања. Ние се одлучивме за еден доајен во полето на архитектурата и особено во полето на архитектонското образование, за еден прецизен набљудувач на современата архитектонска сцена, за претставници на новите начини на истражување, разбирање и продукција на архитектурата во „дигиталната ера“, и за архитекти-проектанти кои успеале да ги досегнат есенцијалните и безвременски квалитети во нивните архитектонски проекти низ суптилно набљудување и поврзување со локалната состојба и култура, без да се подлегне на краткотрајните дневни модни трендови.

Се разбира денес е многу лесно да се воспостави конференциска врска и да се биде присутен на многу настани каде се зборува за прашања кои се однесуваат на продукцијата и користењето на архитектонското знаење, обезбедувајќи на тој начин гостувања „од далечина“. Но, ние сè уште веруваме во важноста на непосредниот контакт, на кој пак гледаме како на платформа за учење без подучување во традиционална смисла. Платформа за најнепосреден трансфер на архитектонското знаење што ја поседува предноста на непосредното изложување на различни искуства кои ни нудат на сите во школата можност да ги одмериме нашите перформанси како наставници или како студенти, споредувајќи ги врз една поширока референцијална позадина.

Видео записите од предавањата и печатените верзии на интервјуата ги ставивме во една публикација воспоставувајќи така релација помеѓу нив, овозможувајќи им на монолозите и на дијалозите да стапат во неочекувана комуникација која ќе поттикне нови и различни начини на нивно сфаќање.

Оваа публикација, произлезена од напорите на нашите колеги Марија Мано-Велевска и Слободан Велевски, сведочи за нашата континуирана определба да им обезбедиме на студентите провокативна и предизвикувачка образовна средина која го подигнува нивото на промислување и учење на архитектурата.

Влатко П. Коробар

Во проектот *Разговори* се вовлековме, пред сè, водени од истражувачка љубопитност и ентузијазам. Уште во текот на подготовките за одбележување на шеесетгодишнината од постоењето на Архитектонскиот факултет во Скопје, преку серија гостувања и предавања на еминентни личности од глобалниот свет на архитектурата, проникнувајќи во нивните богати авторски опуси, неминовно се појави потребата да се испитаат и преиспитаат нивните дела и ставови.

Оттаму, и директно произлегоа некои од прашањата што следуваат понатаму во оваа книга, прашања кои практично ја плетат нејзината мисловна и идејна структура. Со развивањето на идејата да се создаде збирка од лични видувања за размислувањата, концептите и идеите на нашите соговорници, дојде до систематизирање на истите во три основни групи на прашања, врз кои ги темелевме и градевме нашите меѓусебени *Разговори*. Првата група на прашања ги открива индивидуалните активности на авторите во областа на архитектурата и урбанизмот; втората се интересира за нивните разбирања и гледања на современиот град и воопшто на денешното општество и култура, додека пак третата група прашања ги дава нивните размисли и визии за позицијата на архитектурата и архитектите како во праксата така и во образовниот процес.

Од друга страна, самиот наслов на книгата укажува на начинот на кој беше конципиран и воден проектот – *разговор* се однесува на заемната комуникација и споделувањето на гледишта неопходни за меѓусебно разбирање и себеподобрување.

На тој начин, иако гостувањата се одвиваа во период од неколку месеци (април-јуни, 2009 година), меѓу овие корици, седум автори добиваат можност да се соочат, да се постават еден до друг и еден наспроти друг, развивајќи своевидна дискусија.

Сметаме дека тоа е и една од придобивките на денешното време – да имаме поединечни и специфични верувања и делувања истовремено, гледишта кои нужно не се негираат туку напротив коегзистираат симултано, и го претставуваат богатството и комплексноста на денешницата. Квалитетот на материјалот што следува го гледаме токму во обединувањето на таквиот преклоп на различни ставови, притоа сепак воспоставувајќи кохерентна претстава за мислата и актуелностите во светот кои сите го делиме.

Иако сите автори ги обединува архитектурата во чии пошироки рамки тие делуваат, секој од нив на посебен и себе-својствен начин, содржината на оваа книга не е исклучиво наменета за архитекти и урбанисти, за оние кои се образувани и делуваат во тие професии; веруваме дека оваа публикација ќе биде подеднакво интересна и за сите оние што се засегнати и уште поважно инволвирани во урбаната култура на живеењето.

Се надеваме дека тоа ќе придонесе за подобро разбирање и вреднување на урбаните

феномени и архитектонските манифестации, како и за подигнување на свеста за значењето на истите и конечно, разбирање и почитување на професиите.

Во таа смисла, оваа книга треба да информира, едуцира и активира. Имено, покрај информациите што ги нуди за активностите и делата на интервјуираните автори, нивните (раз)говори и дела, исто така, не подучуваат, приближувајќи ги професиите и активностите на архитектите во општеството, а притоа предизвикуваат и еден проактивен однос, поттикнувајќи нови идеи, нови концепти, нови теми за размислување, нови разговори...

На крај, сакаме да се благодариме на нашите соговорници за времето што го издвоија да ги споделат своите гледишта на еден непосреден и пријателски начин. Покрај тоа, изразуваме голема благодарност до Архитектонскиот факултет при Универзитетот Св. Кирил и Методиј во Скопје, односно деканскиот состав предводен од проф. д-р Влатко П. Коробар кој беше идеен и програмски носител, како и главен организатор на настанот одржан во склоп на празнувањето на 60 години од постоењето на Архитектонскиот факултет во Скопје. Неговите сугестии беа присутни од самите почетоци на нашата работа и истите беа од голема помош во различните сегменти од процесот на создавањето на ова дело. Посебна благодарност искажуваме и до деканскиот тим на проф. д-р Тихомир Стојков кој срдечно ја поддржа претходно започнатата иницијатива, а притоа најде и сили и средства да го реализира издавањето на ова дело. Во оваа прилика сакаме да ѝ се благодариме на Теута Кумбараџи за одлично завршената работа на преводот и лектурата на текстовите, како и на Дамјан Момировски кој безрезервно и трпеливо ги поддржуваше нашите инсистирања и желби при графичкото обликување на изданието.

Во прилог на ова, само би додале дека постоењето на вакви примери и дела кои говорат за континуитетот на мисловниот седимент кој постои и се негува на Архитектонскиот факултет во Скопје, истовремено треба сите да не радува, но и обврзува чесно и посветено да продолжиме понатаму.

Марија Мано Велеvsка и Слободан Велеvски

22 Maj 2009

22 May 2009

Разговор 4: Хан Тумертекин [XT] | Han Tumertekin [HT]

**Марија Мано Велевска [MMB] | Marija Mano Velevska [MMV]
Слободан Велевски [CB] | Slobodan Velevski [SV]**

Хан Тумертекин дипломира архитектура на Истанбулскиот Технички универзитет (Istanbul Technical University), место со силно влијание на Модерната. Ужива да црта, да гради и да трага по нови искуства што се гледа во бројните простори кои тој ги дизајнирал. Тој е архитект во најпрепознатливото значење на зборот. Она што го прави различен е прагматизмот, карактеристичен за неговата работа, кој пак доаѓа од неговата рана страст за инженерството, особено за автомобилскиот дизајн...

Неговите дела може да се сметаат за медијација помеѓу модерните влијанија и вернакуларното. Работата на Тумертекин се огледува токму во напнатоста што се појавува при преклопот на апстрактните форми кои ги создава и присуството на моќни слоеви од историски седимент во контекстите каде твори. Неговата работа може да се опише како прочистувачко поедноставување на веќе постојното како склоност кон препрочитување и повторно ангажирање на постоечкото и неговата материјалност. Токму на тој квалитет се потпира куќата Б2 (B2 house) со која ја освои наградата Ага Кан за архитектура (Aga Khan Award for Architecture), а која претставува дом во апсолутна смисла на зборот. Објектот ја обединува противречноста на идејата за праисконско засолниште и место на модерен комодитет; тоа е симултан отпор и прифаќање.

Дизајнерските концепти на кои работи се уважени преку архитектонската пракса во Истанбул што воедно му овозможува и да предава на престижни архитектонски школи низ светот како што се: Харвард (Harvard GSD), Париската школа за архитектура (Paris Ecole Speciale d' Architecture) и Федералната политехничка школа во Лозана (Lausanne Ecole Polytechnique Federale).

[ММВ] Самата помисла што сте сега тука, а знаејќи дека предавате на Харвард како и во Холандија, Швајцарија и Турција... навистина е фасцинантно како информацијата, мислата и луѓето денес лесно се разменуваат. Процесите на глобализацијата видливо се рефлектираат и влијаат и на архитектурата. Кое е вашето мислење за овој феномен? Дали тој процес хомогенизира, во смисла дека ги брише локалните специфичности и чувството на идентитет, или пак е хетероген со тоа што соединува различности и ги става заедно на исто место и во исто време, обединувајќи ги повеќекратните локалности, па оттаму и многукратните идентитети?

[ХТ] Како прво, јас навистина многу патувам. Се разбира дека размислувам за глобализацијата како факт и мислам дека навистина е прекрасно да се имаат сите тие контакти со толку многу луѓе и култури. Тоа е предноста на глобализацијата. Но, мислам дека ова нема да заврши со воедначување на културите, туку напротив; а можеби е само моја оптимистичка желба секое локално движење да биде лесно идентификувано и развиено. Па можеби, тоа е она што јас се обидувам да го правам, она што се обидувам да го постигнам. Јас инсистирам на тоа да се биде локален на некој начин, или локациски специфичен, и со постигнување на тоа јас сум сигурен дека на пример тука сум од таа причина. Зошто некој друг архитект од Турција не е поканет на волку убава локација? Затоа, ако успеам да ги сочувам моите локални сфаќања мислам дека би бил, на некој начин, многу повеќе глобален... Мислам дека постои опасност при користењето на зборот “локално”; што е локално?

[ММВ] Каков е амбиентот во Турција денес? Дали иницијативите за отворање кон ЕУ претполагаат директна имплементација на готови модели и нивно некритичко прифаќање, или пак сè уште постои силно придржување кон традиционално изградениот идентитет?

[ХТ] Под локално би сакал да не се подразбира начинот на работа, туку начинот на приоѓање на проблемите. Тогаш, не верувам дека ќе има опасност од губење на локалниот начин на работа. Мислам дека тоа е во ред. Но, ако имаме драстична промена во приодот на решавање на проблемите, во гледање на нештата... -тогаш ќе има проблем! Да се вратам назад на односот со Европската Унија; доколку ги имаме истите норми и стандарди во градежништвото тогаш е во ред, дури е и многу

подобро. Но, ако во техничките спецификации го изгубиме начинот на кој живееме тогаш тоа би било трагично... тоа дефинитивно би било трагично.

[ММВ] Дали препознавате одвивање на некои такви процеси?

[ХТ] За жал, да.

[ММВ] Ако ја погледнеме Модерната архитектура од XX век во многу случаи таа се базира на двојства и спротивности: надвор-внатре, вештачко-природно, приватно-јавно... денес многу од нив не можат да опстојат како такви кога се работи за комплексноста на современото општество и животниот стил. Но изгледа дека вашата архитектура постигнува своевидна дијалектика која всушност функционира. Ако смеам да забележам, или да се обидам да ја дефинирам вашата работа, би рекла дека вашите објекти се истовремено и контекстуални и не се. Тие се и глобални и локални во исто време. Дали тензијата на симултаното признавање и негирање е начин кој успешно работи на премостување на јазот на површноста која глобаризираниот свет на продукти за широка потрошувачка го открива?

[ХТ] Знаете, тоа е еден вид на борба. Можеби би можел да одговорам на ова прашање со објаснување на мојата методологија на работа. Она што се обидувам да го направам е како прво: да изанализирам сè, не само местото, туку сè што ми е потребно за фазата на проектирање. Тогаш, во овој случај, тоа ви е како животот, двојства се среќаваат на секое ниво. Тогаш немам никаков избор за формата или за културното клише... Во текот на проектирањето се обидувам сè да избалансирам. Потоа, еве ви го резултатот и доколку има дуалитети, тоа не е бидејќи јас тежнеам кон создавање на истите. Јас не ги фаворизирам, особено не за да се борам со нив или да за да постигнам рамнотежа, туку се концентрирам на проблемот. Не брзам кога треба да разберам што се случува таму, и резултатот е...

[ММВ] Во продолжение на претходното прашање и како што изјавивте на предавањето вчера вечер, вие имате тенденција да употребувате локални материјали и локален начин на изградба, но резултатот никогаш не е традиционален, туку повеќе е апстрактен. Дали е тоа исто така ненамерна интенција да се искомбинира специфичното со генеричкото, локалното со глобалното?

[ХТ] Така е. На некој начин тоа доаѓа природно.

[ММВ] Значи, нема никаква претходна намера да се направи нешто ново од она што е веќе познато... само поради новитет како таков?

[ХТ] Тоа дефинитивно не. Ја знаете онаа изрека на Мис ван дер Роје (Mies van der Rohe): Не ме интересира да бидам интересен. Значи, јас не сум заинтересиран секојпат да создавам нешто ново. Ако нешто функционира добро со години, се разбира дека можам да го искористам.

[ММВ] Во таа смисла, би било интересно ако може да го дефинирате вашето лично гледиште на односот помеѓу старото и новото, особено што доаѓате и работите во град како Истанбул.

[ХТ] Да бидам искрен, јас не верувам во старо и во ново во архитектурата.

[СВ] Добро, ајде да го кажеме тоа вака. Што значи контекстот во вашата работа?

[ХТ] Сè (се смее)... односно, премногу работи, ама не сè. Кога велам контекст јас не мислам само на физичкиот контекст. Затоа и вчера реков дека не можам веднаш да почнам да цртам. Ми треба време за да разберам што сè имам за конкретниот проектен проблем. А јас го прифаќам контекстот како променливо нешто. Контекстот не е цврста, смрзната слика. Мислам дека ако постои еден силен сегмент на мојот дизајнерски приод, тогаш тоа е анализата на контекстот.

[ММВ] Како ви успева да балансирате помеѓу она што контекстот го бара и желбите на клиентот?

[ХТ] Можам да кажам дека досега никогаш не сум имал некои сериозни проблеми со моите клиенти. Многу, многу, многу малку имав. Не е дека имам среќа, туку го земам предвид фактот дека клиентот ми е партнер. На таков начин, вие се чувствувате удобно, а и тие се чувствуваат удобно. И да бидам искрен, тие се моите партнери, јас не сум против клиентите. И тогаш немате никакви проблеми. Тоа е состојба во која навистина работите на проектот. Доколку имаат нешто на ум и имаат намера на некој начин да се вмешаат во проектирањето, јас го правам секој цртеж што ситуацијата го бара, плус моите предлози. И тогаш ако го имате сето тоа на маса, многу е лесно сите заедно да изберете. Може да го анализирате секој предлог, секоја алтернатива и завршувате со најдобрата.

[СВ] Во многу случаи, низ целиот свет кога станува збор за големи инвестиции, владите и неверојатно големите и богати корпорации играат клучна улога. Какво е вашето искуство

во однос на средбата помеѓу политиката и архитектонските проекти од поголем размер?

[ХТ] Добро прашање. Како прво, јас не сум имал искуство со владини проекти, општински проекти и слично. Се држам настрана од нив. Тоа е и причината. Но, се обидувам... Јас сум инволвиран во релативно големи проекти и е малку комплицирано бидејќи не сакам поради таа причина да се откажам од проектите од голем размер. Би сакал да се обидам, и да видам што можам да направам против сите тие неархитектонски интервенции. Немам конкретно искуство, ама не сакам да бидам архитект на мали или средни проекти. Од таа причина, ако треба да се борам, ајде да се обидам и да видам што можам да направам. Но, реалноста кај проектите од голем размер е дека не сте слободен онака како што сте кај помалите.

[СВ] Зборувајќи за политиката, настрана големите или мали интервенции, како политиката влијае на изградената животна средина?

[ХТ] Влијанието не е толку на проектот колку во процесот на добивање на проектот или изградбата на објектот. Тоа е проблемот.

[СВ] Во таа смисла, како гледате на вашето искуство во Кина, поточно во проектот Ордос 100 (Ordos 100) како ситуација на многу празни парцели и еден единствен богат клиент?

[ХТ] Она што ме привлече кога ја добив поканата беше фактот што навистина за првпат имав ваква локација; среде пустелија но во блиска иднина таму ќе има град. Тоа беше крајно привлечен предизвик. Ќе видиме заедно, но мислам дека најважниот дел од тоа искуство беше да видам дали можам да најдам начин да си поставам лимити сам на себеси, на мојот ум. Тоа беше интересно искуство.

[СВ] Со оглед на тоа дека денес многу архитектонски бироа се во постојана трка за добивање на нови проекти како начин за преживување, како вие успевате да се справите со времето и прецизноста потребни при работа на меѓународни проекти?

[ХТ] Ух... работа, работа и работа. Лично, јас сум голем работник. Тоа е сè што можам да кажам.

[СВ] Зборувајќи за овие се почести инстант градови наспроти вообичаената временска рамка потребна за формирање на градовите... Дали е потребно архитектите да развиваат техники за моментален и брз одговор на ситуациите, еден вид на брутална сензибилност во донесувањето на брзи одлуки, што е пак спротивно на вообичаените дизајн-методи.

[ХТ] Ах, да... мислам дека сум како герилец. Во било кои околности можам да се сконцентрирам на било кој од проектите на кои работам, и можам да направам мал цртеж кој не би бил за публикација, туку би служел за да создаде и одржи дијалог со проектот и мојот ум. Ако можам да издвојам едно нешто во кое сум добар тоа е дека можам лесно да се сконцентрирам во било кои околности. Тоа е мојот трик. Не ми се потребни компјутери, не ми се потребни цртежи - сè имам во главата. Ако имам идеја, потоа сè може лесно да се направи.

[СВ] Кога веќе го спомнавме искуството на работа во Кина, а перцепирајќи ја таа средина како земја со голем идеолошки набој (економски, политички итн), само на кратко, што мислите вие за идеологијата и нејзиното влијание врз архитектурата и архитектонската продукција?

[ХТ] Па, како што и самиот кажавте, на некој начин функционира. Не ме интересира тој дел од работите. Постои, функционира... но јас не се грижам за тоа.

[СВ] Во вашето архитектонско портфолио имате многу станбени проекти. Па, ајде да зборуваме за куќата. Кое е вашето мислење кога станува збор за домот како засолниште кажано во архетипска смисла и денешната ефемерна природа на домот во светот на номади. Дали претставата за домот се сменила, како се променила и дали воопшто би требала да се промени? На ум го имам вашиот клиент кој е постојано на пат...

[ХТ] Можам да кажам дека во тој конкретен случај тој се запраша дали воопшто му е потребна кујна. Тоа беше едно од најсуштинските прашања кое сум го слушнал со години. Тогаш почнав повторно да размислувам и да се обидувам да ја рedefинирам куќата. Тој рече дека можеби нема да му треба вистинска кујна; еден фрижидер и микробранова би му биле доволни. Но, случајот не завршува тука. Почнавме да размислуваме за тоа и на крајот дојдовме до мала кујна, но целосна кујна - во класична смисла. Поради тоа моето вчерашно предавање го именував *Рedefинирање*. Јас сум спремен да размислам повторно за сè, во секое време, во секоја прилика. Сепак, мислам дека нема драстична промена во однос на функциите кои ги имаме околу куќата. Да бидам искрен, не мислам дека луѓето се менуваат многу. Па зошто да ја менуваме нивната животна средина, нивната физичка средина?

[СВ] Дали тогаш би рекле дека архитектот не треба да го менува својот однос кога станува збор за дизајнирање на домови?

[ХТ] Да. Бидејќи знаете, за да спиеме сепак ни треба тивко место; ние сè уште живееме со гравитацијата...

[СВ] Многу архитекти на денешнината се обидуваат да ги поместат границите на архитектурата како дискурс, веројатно Кулхас е најгласниот заговорник. Ако од архитектите се очекува да бидат оспособени со различни вештини и да реагираат во различни области...

[ХТ] ...тогаш тие повеќе не се архитекти...(се смее)... Се извинувам што ве прекинав, но мислам дека за архитектот архитектурата има доволно проблеми, и оттаму со останување исклучиво во архитектурата ќе може да контролираме сè. Се разбира може да комуницираме и потребно е за архитектот да соработува со други дисциплини. Но тоа не значи дека архитектот мора да знае сè; нека има идеи, но не и знаење за други дискурси. Јас сум целосно против тој пристап, целосно. Ние не сме социолози, ние не сме економисти итн...

[СВ] Во тој контекст веќе ни е позната вашата изјава од конференцијата Ордос 2000 каде сите зборуваа за репозиционирањето на улогата на архитектите, и која би требало да биде нивната улога.

[ХТ] Во основа, во сета таа интердисциплинарност ние забораваме да одговараме чисто како архитекти, некако сме збунети. Мислам, како да одговорите едноставно со јазикот на архитектурата. Јас не можам да ги разберам графиконите на стапките на невработеност во една земја, и веднаш по таа слика да видам детаљ за врата од новиот проект... Не можам да ја разберам таа врска. Се разбира има поврзаност, но не е на архитектите да зборуваат за тој факт.

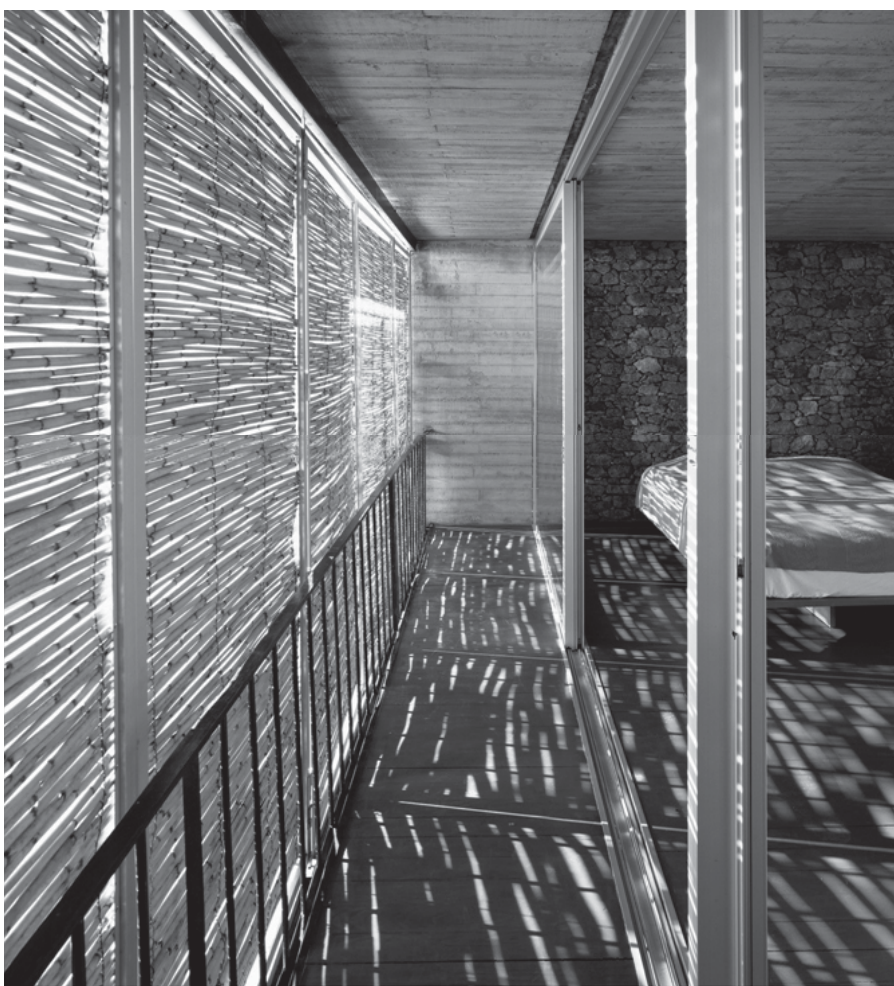
[ММВ] Со толку многу зборување за комплексноста на проблемите, и како што го почнавме разговорот со фактот дека информациите патуваат така лесно и брзо, можеби е и очекувано да станеме збунети. Па, како некој кој е ангажиран во образованието, кој е вашиот совет; како да се припремат новите генерации на архитекти за современите услови?

[ХТ] Јас секогаш, во секоја прилика, им велам на студентите да останат смиренни. Да се обидат да почувствуваат, а не само да собираат слики. Тоа е

единствената работа која ја кажувам. Се разбира во текот на работата во студио јас сум тука да ги сопрам. Тоа е моја должност - да ги сопрам. Застани и гледај! Застани и почувствувај! Застани и слушни!... И тоа е толку едноставно.

[ММВ] Во врска со архитектонското образование и вашето лично искуство од работата низ целиот свет, дали е можно да се направи паралела помеѓу архитектонските школи како на пример во Харвард, Истанбул и Лозана?

[ХТ] Насекаде во светот ги имаме истите проблеми. Единствената разлика е во начинот на нивното решавање. На пример, кога има конкурс на Харвард, тие работат како луди. Па, дури и кога ќе погрешат тоа е добро направено. Глобален проблем се сите тие слики, таа графичка презентација, неархитектонски дискурси итн... но за среќа, архитекти како мене ќе бидат во состојба да сопрат некого... некого.

**Проект Б2 кука, Чанаккале Турција, поглед во внатрешноста
(предавање на Хан Тумертекин во Скопје, Мај 2009)**

Project B2 House, Canakkale Turkey, interior view
(Han Tumertekin lecture in Skopje, May 2009)